

Allah'ın emri ve dilemesi

Dilek hanım: “Allah'ın emri ile dilemesi aynı mıdır, fark var mıdır? Bir arkadaş grubunda tartışıldı. Açıklar mısınız?”

Allah'ın emri ile dilemesi, Allah'ın iki ayrı isminin ve sıfatının tecellîsidir. Allah (cc), Âmir'dir ve Mürîd'dir; yani emreder ve diler. Yani emr-i küllî ve irâde-i külliye Sahibidir. Allah'ın emri de, irâdesi de kâinâtı ihâta etmiştir, yani kuşatmıştır.

İrâdî olsun olmasın; insanın hareketleri de şüphesiz Allah'ın irâde-i külliyesine dâhildir. Kur'ân, “Âlemlerin Rabb'i olan Allah dilemedikçe siz bir şey dilemiş olmazsınız!”¹ âyetiyle buna işâret eder. Kur'ân, irâde-i külliye Sahibi olan Allah'ın Âlîm ve Hakîm olduğunu da kaydeder.²

Cenâb-ı Hak, Âmir-i Mutlak'tır; yani, her şeye fitratının ve yaratılışının gayesini emreder. O'nun emri dileğidir; dileği fiilidir, fiili emirdir, emri dileğinin icrâsıdır. Allah'ın emri bir iş için tecellî ettiğinde, bir çok sıfatı da emri ile birlikte aynı işte mütecellîdir. Emri ve irâdesi ile birlikte kudreti, hikmeti, san'atı, ilmi, izzeti, celâli, cemâli... vs. sıfatlarının tezâhürlerini aynı işte görmek mümkündür.

Âmir ismine, Kur'ân'da genellikle “Ol!” emri nezdinde işâret edilmektedir. Kur'ân, Cenâb-ı Hakk'ın emri ile fiili arasındaki yakın ilişkiyi şöyle anlatır: “O'nun işi, bir şeyi dilediği zaman ona sadece ‘Ol!’ demektir; o hemen oluverir.”³

Kur'ân'da Cenâb-ı Hak yalnız şuur sahiplerine emretmekle kalmaz; şuur sahibi olmayan varlıklara da emir buyurduğunu ve vahyettiğini bildirmektedir. Meselâ Zât-ı Âmir-i Mutlak, Hz. Nuh (as) tûfânı esnasında arza ve semâya şöyle emrettiğini beyan eder: “Yere, ‘Ey yer! Suyunu çek!’ göğe de, ‘Ey gök! Suyunu tut!’ denildi. Su çekildi. İş bitti, gemi Cûdi'ye oturdu.”⁴ Cenâb-ı Hak, Hz. İbrâhîm'in (as) atılmak istendiği ateşe de şöyle emrettiğini bildirir: “Biz, ‘Ey ateş! İbrâhîm'e karşı serin ve selâmetli ol!’ dedik.”⁵

Cenâb-ı Hakk'ın emri, bal arısının gayr-i şuurî hareketlerinde de hâkimdir: “Rabb'in bal arısına: ‘Dağlarda, ağaçlarda ve hazırlanmış kovanlarda yuva edin. Sonra her çeşit üründen ye. Sonra da Rabb'inin işleme için gösterdiği yollardan yürü’ diye vahyetti. Karınlarından insanlar için şifâ olan çeşitli renklerde bal çıkar. Düşünen bir millet için bunda ibret vardır.”⁶

İrâde sıfatından gelen ve kâinâtı ihâta eden tekvînî emirler ile Kelâm sıfatından gelen Kur'ânî emirlerin tamamının Âmir-i Mutlak olan Cenâb-ı Hakk'a ait olduğunu beyan eden⁷ Bedüzzaman Hazretleri, bütün zerrelere kadar kâinâtın, bütün meleklerin ve bütün varlıkların Cenâb-ı Hakk'ın "Kün! = Ol!" emrine karşı harfiyen mutî olduklarını, boyun eğdiklerini ve mutlak tezellülde olduklarını kaydeder.⁸

Üstad Saîd Nursî, kâinâtın her bir zerresinin Allah'ın mutlak emri altında mütemâdiyen istikbalden gelip, hâle uğrayarak teneffüs edip, mâziye döküldüğünü beyan etmektedir.⁹ Dâire-i imkânda ne kadar eşya var ise, hepsine gayet kolay ve rahat vücut giydirildiğini, bir şeye emretmesiyle o şeyin yapılmasının bir olduğunu ifâde eden¹⁰ Bedüzzaman, tabiat kanunları denilen kevnî yasaların, Allah'ın emirlerinin, muhtelif varlıklara intikalinden başka bir şey olmadığını kaydetmektedir.¹¹

Netice itibariyle, Allah'ın emri ile dilemesi kevnî işlerde, yani yaratılış kânunlarında, yani tabîat yasalarında berâber tecellî etmektedir. Binâenaleyh, Cenâb-ı Hak dilemediği bir şeyi emretmemekte; emrettiğini ise dilemiş bulunmaktadır.

Dipnotlar:

- 1- Tekvîr Sûresi, 81/29.
- 2- İnsan Sûresi, 76/30.
- 3- Yâsîn Sûresi, 36/82.
- 4- Hûd Sûresi, 11/44; Fussilet Sûresi, 41/11.
- 5- Enbiyâ Sûresi, 21/69.
- 6- Nahl Sûresi, 16/68,69.
- 7- Mektûbât, s. 463.
- 8- Sözlere, s. 384.
- 9- Mektûbât, s. 233.
- 10- Mektûbât, s. 237; Sözlere, s. 180.
- 11- Mesnevî-i Nûriye, s. 52.